P9_TA(2021)0028

Žmogaus teisių padėtis Turkijoje, ypač Selahattino Demirtaşo ir kitų sąžinės kalinių atvejis

2021 m. sausio 21 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl žmogaus teisių padėties Turkijoje, ypač Selahattino Demirtaşo ir kitų sąžinės kalinių atvejo (2021/2506(RSP))

(2021/C 456/22)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į ankstesnes savo rezoliucijas dėl Turkijos, ypač į 2018 m. vasario 8 d. rezoliuciją dėl dabartinės žmogaus teisių padėties Turkijoje ([1]), 2019 m. kovo 13 d. rezoliuciją dėl 2018 m. Komisijos ataskaitos dėl Turkijos ([2]) ir 2019 m. rugsėjo 19 d. rezoliuciją dėl padėties Turkijoje nuo pareigų nušalinus išrinktus merus ([3]),

— atsižvelgdamas į 2020 m. spalio 6 d. Komisijos komunikatą dėl ES plėtros politikos (COM(2020)0660) ir prie jo pridedamą 2020 m. Turkijos ataskaitą (SWD(2020)0355),

— atsižvelgdamas į 2005 m. spalio 3 d. derybų su Turkija programą,

— atsižvelgdamas į Tarybos reglamentą (ES) 2020/1998 ([4]) dėl visuotinio sankcijų už žmogaus teisių pažeidimus režimo,

— atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 10–11 d. Tarybos išvadas ir atitinkamas Tarybos ir Europos Vadovų Tarybos išvadas dėl Turkijos,

— atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą byloje *Demirtaş* prieš *Turkiją* (14305/17),

— atsižvelgdamas į 2018 m. lapkričio 20 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą byloje *Demirtaş* prieš *Turkiją*,

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 144 straipsnio 5 dalį ir 132 straipsnio 4 dalį,

A. kadangi Turkija yra šalis kandidatė ir ilgalaikė Europos Tarybos narė; kadangi Turkija, priklausydama Europos Tarybai, yra Europos žmogaus teisių konvencijos šalis ir ją saisto Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai ir praktika;

B. kadangi nuo 2020 m. rugsėjo vidurio Turkijos policija visoje Turkijoje vykdo didelio masto netikėtus patikrinimus, per kuriuos sulaikoma daug politikų, politinių aktyvistų, teisininkų ir kitų pilietės visuomenės veikėjų, jiems pateikiant su terorizmu susijusius kaltinimus; kadangi 2020 m. gruodžio 31 d. Turkijoje įsigaliojo naujas teisės aktas dėl masinio naikinimo ginklų platinimo finansavimo prevencijos, tik šešiuose šio teisės akto straipsniuose yra nuostatų, kuriomis kovojama su terorizmo finansavimu, o likusiais straipsniais Turkijos vidaus reikalų ministerijai ir prezidentui suteikiami platūs įgaliojimai apriboti nevyriausybinių organizacijų (NVO), verslo partneryščių, nepriklausomų grupių ir asociacijų veiklą ir sumažinti jų vaidmenį;

C. kadangi 2007–2018 m. kadencijų buvęs parlamento narys, buvęs vienas iš Turkijos liaudies demokratinės partijos pirmininkų ir per 2014 m. ir 2018 m. Turkijos prezidento rinkimus kandidatavęs (ir gavęs atitinkamai 9,76 proc. ir 8,32 proc. balsų) Selahattin Demirtaş yra laikomas kalinimo įstaigoje ilgiau nei ketverius metus pateikus jam nepagrįstus kaltinimus, nepaisant dviejų Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų, kuriais raginama paleisti šį asmenį;

([1]) OL C 463, 2018 12 21, p. 56.
([2]) Priimti tekstai, P8_TA(2019)0200.
([3]) Priimti tekstai, P9_TA(2019)0017.
([4]) OL L 410 I, 2020 12 7, p. 1.

2021 m. sausio 21 d., ketvirtadienis

D. kadangi S. Demirtaş sulaikytas 2016 m. lapkričio 4 d. kartu su kitais aštuoniais kitais demokratiškai išrinktais parlamento ir Turkijos liaudies demokratinės partijos nariais, įskaitant buvusią vieną iš šios partijos pirmininkų Figen Yüksekdağ, ir buvo persekiojamas dėl kaltinimų priklausant teroristinei organizacijai, skleidžiant teroristinę propagandą ir įvykdžius daugelį kitų nusikalstamų veikų, – nuo šių veiksmų prasidėjo Turkijos valdžios institucijų vykdomas šios partijos puolimas, platesniu mastu persekiojant ir įkalinant asmenis dėl politinių motyvų; kadangi, nepaisant to, kad 2019 m. vietos rinkimuose Turkijos liaudies demokratinė partija laimėjo 65 vietas merų pareigoms eiti, šiandien šias pareigas tebeeina tik šeši šios partijos nariai, visi kiti buvo pašalinti iš pareigų ar įkalinti ir pakeisti vyriausybės paskirtais patikėtiniais;

E. kadangi 2019 m. rugsėjo 20 d. – dieną, kai S. Demirtaş turėjo būti paleistas remiantis Stambulo 26-ojo prisiekusiųjų teismo sprendimu, Ankaros vyriausiasis prokuroras kaip priežastį toliau laikyti suimtus S. Demirtaşą ir F. Yüksekdağ nurodė seną nebevykdomą tyrimą; kadangi S. Demirtaş toliau laikomas ikiteisminio kalinimo vietoje dėl tyrimo, vykdomo tiriant 2014 m. vykusius protestus prieš Kobanį užėmusią ISIS, kritikuojant Turkijos valdžios institucijų neveikimą ir tylą nujaučiant neišvengiamas dideles žudynes, nusinešusias daug gyvybių;

F. kadangi 2020 m. gruodžio 22 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžioji kolegija konstatavo, kad Turkijos valdžios institucijos, pirmą kartą sulaikydamos S. Demirtaşą ir vėliau pratęsusios jo kalinimą dar daugiau nei ketveriems metams, slapta siekė sutrukdyti jam užsiimti politine veikla, iš jo rinkėjų atėmė išsirinktą atstovą, slopino pliuralizmą ir ribojo politinių diskusijų laisvę, – o tai yra esminė demokratinės visuomenės šerdis, ir taip pažeidė Europos žmogaus teisių konvencijos 18 straipsnį; kadangi galutiniame sprendime konstatuota, kad nėra pakankamai priežasčių tolesniam kalinimui ir Teismas vėl nurodė nedelsiant paleisti S. Demirtaşą; kadangi, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismu, Turkija taip pat pažeidė žodžio laisvę (Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnis), teisę į laisvę ir saugumą (šios konvencijos 5 straipsnio 1 ir 3 dalys) ir teisę rinkti ir būti išrinktam (šios konvencijos 3 straipsnio 1 dalis); kadangi Europos Žmogaus Teisių Teismas nenustatė aiškios sąsajos tarp S. Demirtaşo kalbų ir su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų;

G. kadangi 2021 m. sausio 7 d. Turkijos baudžiamųjų bylų teismas, tirdamas mirtinus 2014 m. teroro aktus, patvirtino kaltinimus 108 kaltinamiesiems, įskaitant buvusius Turkijos liaudies demokratinės partijos pirmininkus S. Demirtaşą ir F. Yuksekdag, ir taip atrėmė Europos Žmogaus Teisių Teismo reikalavimus paleisti S. Demirtaşą ir reikalavo 38 kaltinamiesiems, iš kurių 27 yra kalinami, skirti laisvės atėmimą iki gyvos galvos griežtojo kaltinimo įstaigoje;

H. kadangi, nepaisant 2020 m. birželio 9 d. Turkijos Konstitucinio Teismo sprendimo, kuriuo konstatuojama, kad S. Demirtaşo ilgalaikis kardomasis kalinimas pažeidžia jo konstitucines teises, šis asmuo toliau kalinamas padidinto saugumo F tipo kalėjime Edirnėje; kadangi S. Demirtaş yra tik vienas iš daugelio neteisėtai dėl politinių motyvų kalinamų asmenų Turkijoje;

I. kadangi nuolatiniai politiniai aukščiausiojo lygmens Turkijos vyriausybės pareigūnų ir valdančiosios koalicijos pareiškimai apie S. Demirtaşo bylą ir laiko atžvilgiu glaudžios sąsajos tarp politinių pareiškimų ir aiškių neteisėtų teisminių institucijų veiksmų suteikia dar daugiau įrodymų apie politinius šios bylos motyvus ir labai kenkia Turkijos teisminių institucijų nepriklausomumui;

J. kadangi, kalbant apie kitą bylą, 2019 m. gruodžio 10 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad ikiteisminis kito įžymaus pilietinės visuomenės veikėjo Osmano Kavalos kalinimas pažeidė Europos žmogaus teisių konvenciją ir kad Turkijos valdžios institucijos turi užtikrinti O. Kavalos paleidimą nedelsiant; kadangi, nepaisydamas Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo, 2020 m. spalio 9 d. Stambulo teismas pratęsė O. Kavalos kalinimą dėl kaltinimų šnipinėjimu ir mėginimų sugriauti konstitucinę santvarką per 2013 m. Gezi parko protestus; kadangi Turkija toliau pažeidžia Europos žmogaus teisių konvenciją, nes, nepaisydama Europos Tarybos Ministrų Komiteto raginimų, nepaleidžia kalinamo O. Kavalos;

1. ragina, laikantis 2018 m. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo, patvirtinto šio teismo 2020 m. gruodžio 22 d. Didžiosios kolegijos sprendimu, nedelsiant ir besąlygiškai paleisti kalinamus buvusius opozicinės Turkijos liaudies demokratinės partijos pirmininkus S. Demirtaşą ir F. Yüksekdağ, taip pat kitus kalinamus šios partijos narius ir panaikinti visus jiems keliamus kaltinimus; pabrėžia, kad Turkijos valdžios institucijos privalo leisti šiems asmenims nepriklausomai ir be grasinimų ir trukdymų vykdyti savo demokratinius įgaliojimus; pakartoja, jog remia visus tuos, kurie toliau dirba siekdami panaikinti šiuos ir kitus grubaus neteisingumo atvejus ir grąžinti Turkiją į visavertės demokratijos kelią;

2. primena, kad Turkijos valdžios institucijos, kurios nepaleidžia kalinamo S. Demirtaşo, tiesiogiai pažeidžia Europos žmogaus teisių konvenciją ir pačios Turkijos teisę, nepagrįstai toliau pažeidinėja S. Demirtaşo teises ir akivaizdžiai sulaužo Turkijos įsipareigojimą įgyvendinti Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus; tvirtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas reiškia tai, jog Turkijos valdžios institucijos turi nedelsiant paleisti šį asmenį;

3. pabrėžia, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad ilgalaikis ir neteisėtas S. Demirtaşo kardomasis kalinimas yra politiškai motyvuotas; pareiškia, kad yra labai susirūpinęs dėl su šia byla susijusių neteisėtų veiksmų ir politinių pareiškimų, – tai reiškia, kad Turkijos vyriausybė kišasi į teisminius procesus, susijusius su pratęstu S. Demirtaşo kalinimu;

4. ragina Europos Tarybos Ministrų Komitetą savo kitame, 2021 m. kovo 21 d. vyksiančiame, posėdyje skubiai persvarstyti Turkijos atsisakymą vykdyti Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos sprendimą byloje *Demirtaş* prieš *Turkiją*, priimti atitinkamą pareiškimą ir imtis visų veiksmų, kurių reikia, kad būtų užtikrinta, jog Turkijos vyriausybė nedelsdama vykdytų šį sprendimą; yra visiškai įsitikinęs, jog Europos Tarybos Ministrų Komitetui pirmininkaujanti Vokietija imsis visų deramų reikalingų priemonių, kad užtikrintų Didžiosios kolegijos sprendimo S. Demirtaşo byloje vykdymą; ragina ES delegaciją Europos Taryboje dvigubai intensyviau stengtis užtikrinti Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų dėl Turkijos vykdymą;

5. smerkia tai, kaip Turkijos valdžios institucijos elgiasi su S. Demirtaşu, – tai pažeidžia šio asmens teises pagal Europos žmogaus teisių konvenciją, Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą, Turkijos vidaus teisę, taip pat šio asmens orumą, kaip įtvirtinta Turkijos Respublikos Konstitucijos 17 straipsnyje; mano, kad neteisėtas S. Demirtaşo kalinimo pratęsimas ilgiau nei ketveriems metams yra žiauri politiškai motyvuota bausmė, daranti jam, jo šeimai ir partijai nepataisomą asmeninę ir politinę žalą; ragina Turkiją susilaikyti nuo tolesnių bauginimo priemonių, pasitelkiamų prieš šį asmenį, ir užtikrinti jo žmogaus teises, kaip įtvirtinta Turkijos Konstitucijoje ir Europos Sąjungos ir tarptautinėje teisėje;

6. primygtinai ragina Komisijos pirmininkės pavaduotoją ir Sąjungos vyriausiąjį įgaliotinį užsienio reikalams ir saugumo politikai, Komisiją ir valstybes nares išlaikyti dėmesį S. Demirtaşo bylai ir kitoms žmogaus teisių gynėjų, teisininkų, žurnalistų, politikų ir akademinio pasaulio atstovų, savavališkai kalinamų su savo kolegomis Turkijoje, byloms ir teikti jiems diplomatinę ir politinę paramą; ragina Komisiją ir valstybes nares padidinti naudojimosi dotacijomis ekstremaliosios situacijos atvejais mastą, kurios skiriamos žmogaus teisių gynėjams, ir užtikrinti visapusišką ES gairių dėl žmogaus teisių gynėjų vykdymą ES delegacijoje ir valstybių narių diplomatinėse atstovybėse Turkijoje; primygtinai ragina Europos Sąjungos delegaciją Turkijoje toliau atidžiai stebėti S. Demirtaşo ir kitų kalinių bylas, be kita ko, dalyvaujant jų teismo procesuose, taip pat toliau kalbėti apie jų padėtį su Turkijos valdžios institucijomis;

7. yra labai susirūpinęs dėl to, kad Turkijos teismai ir valdžios institucijos nepaiso Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų, o Turkijos žemesnės instancijos teismai vis dažniau nesilaiko Turkijos Konstitucinio Teismo sprendimų; ragina Turkiją užtikrinti visišką Europos žmogaus teisių konvencijos nuostatų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų laikymąsi; primygtinai ragina Turkiją visapusiškai bendradarbiauti su Europos Taryba ir taip stiprinti teisinės valstybės principų, mažumų teisių, demokratijos principų ir pagrindinių teisių laikymąsi; tikisi, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas galės sparčiau priimti sprendimus daugelyje bylų dėl padėties Turkijoje; primygtinai ragina Turkijos vyriausybę užtikrinti, jog visi piliečiai turėtų pagrindinę teisę į tinkamą procesą, o jų bylos būtų nagrinėjamos visiškai nepriklausomos ir veikiančios teismų sistemos, laikantis tarptautinių standartų;

8. yra giliai susirūpinęs dėl nuolatinių išpuolių prieš opozicines partijas ir joms daromo spaudimo, ypač dėl to, kad Turkijos valdžios institucijos nuolat tikslingai dėl politinių motyvų puola Turkijos liaudies demokratinę partiją ir jos jaunimo organizacijos, – tai trukdo tinkamai veikti demokratijos sistemai, ir ragina Turkijos valdžios institucijas nedelsiant nutraukti susidorojimą su jais; pareiškia, kad yra labai susirūpinęs dėl vykstančių diskusijų apie Turkijos liaudies demokratinės partijos veiklos sustabdymą ir devynių šiai partijai priklausančių parlamento narių imuniteto panaikinimą dėl tų pačių 2014 m. spalio mėn. vykusių protestų dėl Kobanio, dėl kurių kalinamas S. Demirtaş; atkreipia dėmesį į Turkijos žaliųjų ir kairiųjų partijos jaunimo padalinio nario Cihano Erdalio, kuris buvo sulaikytas 2020 m. rugsėjo 25 d. ir nuteistas 2021 m. sausio 7 d. kartu su daugiau nei šimtu kaltinamųjų, įskaitant Selahattiną Demirtaşą, bylą, kuri priklauso Kobanio bylai; yra labai susirūpinęs dėl nuolatinių politinių ir teisminių išpuolių prieš Liaudies respublikonų Stambulo provincijos pirmininkę Canan Kaftancıoğlu, kuri 2019 m. rugsėjo mėn. buvo nuteista beveik dešimties metų laisvės atėmimo bausme bylose dėl politinių motyvų, dėl kurių Aukščiausiojo Teismo sprendimas dar nepriimtas, ir kuri 2020 m. gruodžio mėn. kitoje byloje buvo nuteista jai skiriant dar dešimt metų laisvės atėmimo;

9. pareiškia, kad yra labai susirūpinęs dėl mažėjančios erdvės pilietinei visuomenei ir nuolat blogėjančios pagrindinių teisių ir laisvių ir teisinės valstybės padėties Turkijoje; ypač yra susirūpinęs dėl Turkijos regreso teismų sistemos srityje; ragina Turkijos valdžios institucijas liautis vykdyti teisminį žmogaus teisių gynėjų, akademinio pasaulio atstovų, žurnalistų, dvasinių vadovų, teisininkų ir lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenės priekabiavimą – visų tų, kurių pagrindinės teisės yra pažeidinėjamos, ypač nepavykus įvykdyti valstybės perversmą; primygtinai ragina

Turkijos vyriausybę nedelsiant iš kalinimo vietos paleisti įžymų pilietinės visuomenės veikėją Osmaną Kavalą ir taip įvykdyti 2020 m. gegužės mėn. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą ir nuolatinius Europos Tarybos Ministrų Komiteto raginimus ir rezoliucijas;

10. primena neseniai patvirtintą ES visuotinį sankcijų už žmogaus teisių pažeidimus režimą – šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų, kokie daromi Turkijoje, stebėsenos ir sankcijų už juos mechanizmą, nukreiptą prieš asmenis, subjektus ir organizacijas, dalyvaujančius vykdant šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus arba su jais susijusius;

11. yra itin susirūpinęs dėl žiniasklaidos laisvės padėties Turkijoje; ragina Turkijos valdžios institucijas nedelsiant reaguoti į visus perspėjimus Turkijai Europos Tarybos platformoje ir imtis veiksmų bei skatinti žurnalistikos apsaugą ir žurnalistų saugumą; ragina Turkijos valdžios institucijas užtikrinti nešališką teisę kreiptis į teismą ir nutraukti politiniais motyvais grįstus procesus prieš žurnalistus ir žiniasklaidos specialistus, pvz., nesenai pradėtą bylą prieš žurnalistą Melisą Alphaną, kuris buvo apkaltintas terorizmo propagandos skleidimu ir kuriam gresia iki 7 metų ir 6 mėnesių kalėjimo; išreiškia didelį susirūpinimą dėl Turkijos valdžios institucijų vykdomo socialinės žiniasklaidos platformų stebėjimo ir smerkia socialinės žiniasklaidos paskyrų išjungimą; mano, kad šie veiksmai yra tolesnis žodžio laisvės ribojimas ir pilietinės visuomenės veiklos malšinimo priemonė;

12. atkreipia dėmesį į Turkijos ketinimą atversti naują puslapį plėtojant savo santykius su ES, šalies ryžtą įgyvendinti reformas ir jos visapusišką įsipareigojimą vykdyti stojimo į ES procesą, kaip 2021 m. sausio 9 d. pareiškė prezidentas R. T. Erdogan ir kiti aukščiausi valdžios institucijų pareigūnai; mano, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų laikymasis ir taikymas būtų svarbus žingsnis įrodant tokių pareiškimų patikimumą naudojant realius duomenis; pakartoja, kad ES yra atvira naujai pradžiai; tačiau pabrėžia, kad geresnius ir gilesnius santykius visiškai lems, be kita ko, realūs su demokratijos principų, teisinės valstybės principų ir pagrindinių teisių laikymusi susiję Turkijoje laimėjimai;

13. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, Komisijos pirmininkės pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai, ES specialiajam įgaliotiniui žmogaus teisių klausimais, Europos Tarybos Ministrų Komitetui pirmininkaujančiai Vokietijai, taip pat Turkijos prezidentui, vyriausybei ir parlamentui, ir prašo, kad ši rezoliucija būtų išversta į turkų kalbą.